

Har tidligere forsøg med mindre indgribende metoder vist sig at være forgæves, må det antages, at åbning af en aflåst yderdør uden beboerens samtykke er den sidste mulighed for at afværge henholdsvis den nævnte risiko for væsentlig og varig personskade eller den væsentlige sundhedsmæssige risiko.

Afgørelsen giver en rammebeføjelse, hvorefter personalet i det enkelte tilfælde skal vurdere, om den nærliggende risiko for væsentlig personskade eller sundhedsmæssig risiko er til stede. Og er det tilfældet derefter låse sig ind. Denne tvangsmæssige åbning af yderdøren skal ske så skånsomt som muligt og uden væsentlig tingskade. Det betyder, at personalet skal sikre, at åbningen sker med størst mulig hensyntagen til den pågældende beboer og andre tilstedeværende i boligen. Der må ikke ske unødige krænkelse eller være til ulempe, hverken for den pågældende beboer eller andre tilstedeværende. Ligeledes må den tvangsmæssige åbning af yderdøren ske uden væsentlig tingskade.

Afgørelser fra *Det Socialfaglige Nævn vedrørende Magtanvendelse over for Borgere med Handicap* kan indbringes for Ankestyrelsen.⁴²³ Indgrebet skal indberettes til personalelederen, som skal sørge for, at indberetningen bliver sendt videre til kommunalbestyrelsen og tilsynet. Indgrebet skal ikke registreres hver gang. I stedet angives et skøn over hvor mange indgreb, der er foretaget, fra afgørelsen blev truffet eller fra tidspunktet for den seneste indberetning. Se eventuelt nærmere i Social- og Boligstyrelsens FAQ på Magtanvendelsesområdet.

Personalelederen skal jævnligt orientere pårørende og lignende om tvangsmæssig åbning af beboerens yderdør. Pårørende skal dog ikke orienteres, hvis personen ikke ønsker det og selv er i stand til at klage.⁴²⁴

Kommunen skal udarbejde en handleplan for beboeren.⁴²⁵

5.4.4.10 Brug af stofseler

Kommunen kan beslutte at anvende fastspænding med stofseler (bløde) eller lignende. Det vil sige hjælpemidler, der svarer til stofseler, og som kan varetage samme funktion.

Det kan være til en kørestol eller andet hjælpemiddel til f.eks. stol, seng, toilet eller lignende. Den pågældende skal have en betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, og fastspænding skal være absolut påkrævet i den konkrete situation.

1) Der skal således være tale om en nærliggende risiko for, at personen er i fare for at lide personskade:

- a) ved fald
- b) ved uhensigtsmæssig siddestilling
- c) ved pludselige bevægelser, som vedkommende ikke kan kontrollere,

eller

2) det hjælper personen med at udføre en handling, som uden stofsele eller lignende ville være særdeles begrænset eller anstrengt.⁴²⁶

Bortset fra fare for personskade ved fald (punkt 1.a i ovenstående) forudsætter det, at personen ikke modsætter sig anvendelsen.⁴²⁷

De personskader, der nævnes under 1) kan f.eks. være en forstuvning, større blodudtrædninger (blå mærker) el.lign. eller – selvfølgelig – mere omfattende skader som f.eks. knoglebrud. Mindre overfladiske skader i huden, mindre blodudtrædninger, en flækket negl el.lign. betragtes ikke som en personskade. Men personskaden vil dog skulle vurderes individuelt ud fra den pågældendes almindelige helbredstilstand.

Afgørelsen træffes efter en konkret udredning af risikoen for personskade og med en nærmere beskrivelse af sele eller andet hjælpemiddels placering f.eks. på baggrund af en terapeutfaglig vurdering.

Afgørelsen er en forhåndsgodkendelse og kan alene anvendes, når forholdene gør det absolut påkrævet.

Kommunen skal fastsætte længden af den periode, hvor beskyttelsesmidlet må anvendes. Revurdering af afgørelsen skal senest ske efter 18 måneder. I perioden skal det løbende vurderes, om man kan nøjes med en mindre indgribende foranstaltning.⁴²⁸

Reglen er særlig aktuel for personer, som både har nedsat psykisk og fysisk funktionsevne. Beslutningen træffes selvsagt over for den enkelte og som anført efter en konkret og individuel faglig vurdering.⁴²⁹

Det er vigtigt at fremhæve, at der er en afgørende forskel på fastspænding efter serviceloven og tvangsfiksering efter psykiatriloven (beskrevet oven for i afsnit 3.8). Fastspænding med bløde stofseler er et udslag af omsorgspligten og sker udelukkende af hensyn til personen selv. Tvangsfiksering er et alvorligt indgreb i patientens bevægelsesfrihed og kan besluttes både af hensyn til patienten selv og andre. Tvangsfiksering kræver fast vagt med pligt til at notere patientens tilstand mindst hvert 15. minut.

Der er ikke et tilsvarende krav om fast vagt ved fastspænding efter serviceloven. Men anvendelsen skal ske på et forsvarligt grundlag. Dermed skal der være tilstrækkeligt tilsyn med personen - alt efter hvordan vedkommende reagerer. Er vedkommende udadreagerende og prøver at komme fri af selen, skal der under alle omstændigheder være personale tæt ved. I den konkrete situation kan man så overveje, om der er brug for fastspænding. Selen skal være godkendt, velegnet til brug i den aktuelle situation og personalet godt instrueret i at bruge den.⁴³⁰

I nogle tilfælde kan det være mere skånsomt i stedet at bruge en stol med kip-funktion - en såkaldt ”aktiv stol”.

Eksempel på lovlig brug af stofseler (Ankestyrelsens principafgørelse 57-10)

Det var lovligt at spænde en 47-årig kvinde fast med stofsele, så længe opheling af et brud på kvindens ene ben fandt sted samt i genoptræningsperioden. Begrundelsen var, at kvindens psykiske udviklingsniveau var stærkt nedsat. Desuden led hun af epileptiske anfald. Kvinden kunne ikke forstå, at hun ikke måtte støtte på det brækkede ben og, at der var risiko for, at hun igen kunne falde og få nye brud.

Eksempel på en principafgørelse, C-36-00, med modsat resultat

---

I to konkrete sager var betingelserne for fastspænding ikke opfyldt. Der fandtes ikke at være en nærliggende risiko for, at personerne ville lide væsentlig personskade ved fald, og forholdene gjorde ikke anvendelsen af stofseler absolut påkrævet for at hindre fald.

Ankestyrelsen lagde vægt på, at stor motorisk uro, fysisk og verbal aggressivitet og et behov for hvile ikke i sig selv var tilstrækkeligt til, at betingelserne var opfyldt. Fastspænding med stofseler kunne på daværende tidspunkt alene anvendes for at hindre fald. Stofseler kan ikke bruges for at begrænse en persons mobilitet, f.eks. hvis vedkommende er utryg, aggressiv, hvileløs vandrør omkring eller er træt.

Kommunens afgørelse kan indbringes for Ankestyrelsen.⁴³¹ Indgrebet skal indberettes til personalelederen, som skal sørge for, at indberetningen bliver sendt videre til kommunalbestyrelsen og tilsynet. Indgrebet skal ikke registreres hver gang. I stedet angives et skøn over hvor mange indgreb, der er foretaget, fra

afgørelsen blev truffet eller fra tidspunktet for den seneste indberetning. Se eventuelt nærmere i Social- og Boligstyrelsens FAQ på Magtanvendelsesområdet.

Personalelederen skal jævnligt orientere pårørende og lignende om brug af stofselser og lignende. Pårørende skal dog ikke orienteres, hvis personen ikke ønsker det og selv er i stand til at klage.⁴³²

Kommunen skal udarbejde en handleplan for beboeren.⁴³³

5.4.5 Tryghedsskabende velfærdsteknologi

Velfærdsteknologien udvikles for at understøtte og forstærke f.eks. tryghed, sikkerhed, daglige gøremål og mobilitet i den daglige færden i og uden for boligen.

Det sker ved hjælp af:

1. ind- og udgangsalarmer, der giver besked, når personen forlader et bestemt område, f.eks. når en linje passeres, eller en dør åbnes
2. fald- og anfaldsalarmer, der via sensorer giver signal om inaktivitet eller aktivitet, f.eks. bevægelse i et bestemt område, eller via personbåren sensor, bl.a. epilepsialarmer og faldmåtter
3. lokaliserings- og sporingssystemer, herunder i form af en satellit-baseret stedbestemmelse, som kan bruges i en situation, der i forvejen er fastlagt.^{434 435}

Velfærdsteknologiske løsninger udvikles af hensyn til omsorgen for borgeren. De må derfor ikke blive en erstatning for socialpædagogiske indsatser eller personale. Og der skal altid være personale til stede til at reagere på de alarmer, som de velfærdsteknologiske løsninger kan udløse.

Den almindelige regel om brug af tryghedsskabende velfærdsteknologi giver en kommune adgang til at anvende velfærdsteknologi over for en borger med betydeligt og varigt nedsat psykisk funktionsevne. Der skal være risiko for personskade. Omstændighederne skal i forhold til hver enkelt borger gøre det påkrævet for at afværge denne risiko og kun for en afgrænset periode på op til 12 måneder.^{436 437 438}

I afsnit 5.5.2 er beskrevet en yderligere regel, der alene gælder for personer, hvor tilstanden skyldes erhvervet og fremadskridende mental svækkelse. Det kan f.eks. være personer med demens. Denne afgørelse kan gøres tidsbegrænset.⁴³⁹

Som beskrevet kan velfærdsteknologiske løsninger kan ikke blot bruges til at registrere, om personen forlader bo- eller dagtilbuddet. De kan også bruges til at